

Burmistrz Miasta Cieszyna

Urząd Miejski | Rynek 1, 43-400 Cieszyn | tel.: 33 4794 300 | gstaszkievicz@um.cieszyn.pl

Cieszyn, 04 marca 2020 roku

-KSS
-KSWP
Przewodniczący
Rady Miejskiej Cieszyna
Remigiusz Jankowski

KPM.0008.2.2020

Szanowny Pan
Remigiusz Jankowski
Przewodniczący
Rady Miejskiej Cieszyna
Rynek 1, 43-400 Cieszyn

Wniosek o nadanie tytułu Honorowego Obywatela Miasta Cieszyna dla Pani Janiny Marcinkowej

**Janina Marcinkowa – córka Jerzego Olszara i Zofii z domu Firla.
Urodzona 14 grudnia 1920 roku w Cieszynie.**

Rodzice – pochodzący z Zaolzia ewangelicy, oboje wywodzący się z rodzin od wielu pokoleń żyjących w tradycyjnym środowisku wsi cieszyńskiej - osiedlili się w polskim Cieszynie po I wojnie światowej. Ojciec, Jerzy Olszar, przy pomocy żony Zofii, z domu Firla, prowadził przez długie lata znany w Cieszynie zakład krawiecki. Rodzice dbali o edukację swoich córek: Janiny i młodszej o kilka lat Kornelii. Sami utalentowani muzycznie, zapewnili im lekcje gry na skrzypcach i fortepianie. Siostra Kornelia została lekarzem. Janina w dzieciństwie marzyła o balecie i o karierze tanecznej. Jednak dopiero jako osoba dorosła, w Krakowie w czasie okupacji pobierała lekcje tańca scenicznego w prywatnej szkole Ireny Michalczyk. W latach 1948 - 1951 uczęszczała do Państwowego Studium Choreograficznego w Bielsku-Białej, prowadzonego przez Elwirę Kamińską. W 1960 r. została słuchaczką Studium Tanecznego Ministerstwa Kultury i Sztuki i równocześnie Studium Kinetografii, które ukończyła w 1965 r., uzyskując uprawnienia pedagogiczne. W 1962 r., już jako mężatka i matka czworga dzieci, podjęła studia etnograficzne na Wydziale Filozoficzno-Historycznym Uniwersytetu Wrocławskiego, pisząc pod kierunkiem prof. dr A. pracę magisterską pt. „Tradycyjne tańce Beskidu Śląskiego”. Pracę obroniła w 1967 r.

W 1950 r., Janina Marcinkowa rozpoczęła pracę w małym zespole tanecznym, który przekształcił się w 1953 r., w istniejący do dziś Zespół Pieśni i Tańca Ziemi Cieszyńskiej. W zespole do emerytury pracowała jako stały etnograf, choreograf i okresami jako kierownik artystyczny, a następnie, do 1999 roku jako konsultant lub autor fragmentów programu. W ciągu kilkudziesięcioletniej pracy z zespołem współtworzyła oparte na śląskich obrzędach i zwyczajach ludowych liczne obrazki taneczne i duże widowiska folklorystyczne, np. „Na Sałaszu”, „Przy muzyce”, „Oczepiny cieszyńskie”. W 2005 r. powstał projekt nadania Zespołowi Pieśni i Tańca Ziemi Cieszyńskiej imienia Janiny Marcinkowej.

Podczas swojej bogatej kariery zawodowej J. Marcinkowa współpracowała z licznymi zespołami amatorskimi, od małych regionalnych począwszy, po duże, renomowane, w tym

zawodowe („Mazowsze” i „Śląsk”). Tworzyła zarówno w kraju, jak i za granicą (Czechy, Szwecja, Francja, USA). Udzielała niezliczonej ilości konsultacji, organizowała i prowadziła specjalistyczne kursy. Była wykładowcą kinetografii i tańców śląskich w Studium Tanecznym kształcącym zawodowych nauczycieli tańca, utworzonym przez Centralną Poradnię Amatorskiego Ruchu Artystycznego (CPARA) w Warszawie. Zasiadała w jury folklorystycznych przeglądów i festiwali. W roku akademickim 1998/99 podjęła zajęcia ze studentami IV roku etnologii w Filii Uniwersytetu Śląskiego w Cieszynie.

W 1938 r., poślubiła Kazimierza Marcinka, z którym przeżyła 51 lat. Urodziła czworo dzieci: Krystynę, Zofię, Janusza i Annę. Krystyna ukończyła etnografię, Zofia i Anna po ukończeniu studiów poszły w ślady matki i pracują z zespołami folklorystycznymi. Janina Marcinkowa zmarła 18 grudnia 1999 roku w Cieszynie, została pochowana na miejscowym cmentarzu ewangelickim.

Szczegółowe uzasadnienie wniosku

Równocześnie z pracą choreograficzną i pedagogiczną od lat 50 prowadziła badania terenowe nad tańcami ludowymi (Śląsk, Zagłębie Dąbrowskie, Kieleckie, Spisz). Folklor Śląska Cieszyńskiego był jej bliski od dzieciństwa, ale fakt podjęcia pracy z zespołami uświadomił jej potrzebę systematycznego, metodycznego gromadzenia materiałów źródłowych. Przygotowywała się do tego bardzo starannie. Z Ireną Ostrowską i Jadwigą Mierzejewską, w porozumieniu z Pracownią Tańca Muzeum Etnograficznego w Toruniu, organizowała spotkania celem uzgodnienia metod pracy stosowanych przy gromadzeniu folkloru tanecznego. Swoimi doświadczeniami dzieliły się również dr Grażyna W. Dąbrowska, prezes Polskiego Towarzystwa Etnochoreologicznego i Maria Drabecka. Janina Marcinkowa prowadziła badania indywidualne, krótko w latach 60 przy udziale córki Krystyny. W 1989 r. nawiązała ścisły kontakt w Muzeum Beskidzkim w Wiśle. Z Małgorzatą Kiereś, kierowniczką tej niedużej, ale niezwykle prężnie działającej placówki, odbyła wiele wspólnych wyjazdów terenowych, spotkań i konsultacji z zespołami góralskimi.

W 1996 r., została członkiem kolegium redakcyjnego „leksykonu tradycyjnych tańców Polskich”, powołanego przez Zarząd Polskiego Towarzystwa Etnochoreologicznego. Osobiście przygotowała ponad 200 nazw (hasel) tańców śląskich. Nie oznacza to ich rzeczywistej liczby, gdyż często zdarza się, że jeden taniec jest znany pod kilkoma nazwami lub rzadziej - ta sama nazwa oznacza dwa lub kilka różnych tańców. Badania terenowe zaowocowały również publikacjami książkowymi: „Folklor taneczny Beskidu Śląskiego” (dwa wydania: 1969, 1971), „Folklor Górnego Śląska” (1973), „Folklor Zagłębia Dąbrowskiego” (1982), „Tańce Beskidu i Pogórza Cieszyńskiego” (1996), a także artykułami w czasopismach, wydawnictwach okolicznościowych oraz skryptach dla uczestników kursów tanecznych.

Janina Marcinkowa była konsultantką programów folklorystycznych „Z teki Adolfa Dygacza”, przygotowywanych dla Telewizji Polskiej, autorką opracowań choreograficznych dla kilkunastu

widowisk telewizyjnych, a także do dwóch polskich filmów fabularnych („Sobótki”, reż. P. Komorowski, „Sól ziemi czarnej”, reż. K. Kutz), dokumentalnego o Gustawie Morcinku (1985) i spektakli teatralnych Sceny Polskiej i Sceny Czeskiej. Była współtwórcą czterech wideokaset z cyklu „Tańce polskie. Śladami Oskara Kolberga”, wydanych przez Fundację Kultury Wsi i Telewizję Polską (Beskid Śląski, Cieszyn, Rozbark i Pszczyna oraz Śląsk nad Odrą, Racibórz i Opole). Na kasetach zarejestrowano 70 tańców śląskich w wykonaniu tancerzy ludowych lub członków zespołów regionalnych wraz z instruktą przygotowywanym przez J. Marcinkową. Podczas badań terenowych zainteresowała się głębiej strojem regionalnym, a w szczególności haftem, którym zdobiono cieszyńskie „żywotki”. Nauczyła się dawnej techniki haftu, a w swoich licznych pracach opierała się na unikalnych, muzealnych wzorach. Zachęcała młode utalentowane hafciarki do kontynuowania tej pięknej a ginącej umiejętności.

Należała do wielu stowarzyszeń i organizacji, m.in. Stowarzyszenie Autorów ZAiKS, Polskiego Towarzystwa Etnochoreologicznego, Macierzy Ziemi Cieszyńskiej, International Council of Kinetography Laban oraz Centre for Dance Studies, Jersey. Była członkiem Rady Ekspertów ds. Folkloru CIOFF (Polska Sekcja Międzynarodowej Rady Stowarzyszeń Folklorystycznych, Festiwalu i Sztuki Ludowej) i Ministerstwa Kultury i Sztuki.

Janina Marcinkowa była laureatką wielu nagród i wyróżnień. Ze szczególną radością przyjęła nagrody im. Oskara Kolberga (1989), im. Karola Miarki (1999) oraz Laur Srebrnej Cieszyńianki, przyznany Jej w listopadzie 1999 r. W tymże 1999 r., ale już pośmiertnie, odznaczona została Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski.

Przebieg kariery artystycznej, pracy twórczej w Zespole Pieśni i Tańca Ziemi Cieszyńskiej im. Janiny Marcinkowej:

Widowiska, programy, scenki

1950-1953 jako Zespół taneczny Konsumu Robotniczego: krakowiak, mazur, oberek, wiązanka tańców śląskich, tańce cieszyńskie, taniec marynarski, walc, rosyjski korowód dziewczęcy, ukraińskie tańce z szabłami, hopak, duety: kujawiak, polka gazeciarska, mazurek i czardasz.

1954 - „Na sałaszu” (pieśni i tańce Beskidu Śląskie), mazur „Na jarmarku”, taniec gruziński „Kortuli”, hopak, tańce węgierskie (wspólnie z J. Sejda)

1956 - „Ondraszkowe ostatki” (wg. powieści Gustawa Morcinka, także scenariusz), „Goiczek” (beskidzkie tańce i przyśpiewki, suita cieszyńska, oberek zamasyisty), tańce mołdawskie, tańce góralskie, krakowiak dla zespołu dziecięcego.

1957 - biały mazur, kujawiak, krakowiak, polonez i mazur

1958 - mazur z opery „Halka” St. Moniuszki

1959 - polonez, suita beskidzka, taniec słowacki „sariczka”, program na tournée po NRD

1959 - „U nas hań downi” (pełnospektaklowe widowisko), taniec „Przez wodę koniczki”, program na wyjazd do Danii

1961 - oberek i kujawiak (wspólnie z T. Barem), cieszyńniok, taniec „Od Krakowa jadę”

1962 – „Krakowiaczek Ci ja” (krakowiaki żywiockie), hajduk, taniec przedszkolaków, program

Burmistrz Miasta Cieszyna

Urząd Miejski | Rynek 1, 43-400 Cieszyn | tel.: 33 4794 300 | gstaszkiwicz@um.cieszyn.pl

na XX rocznicę PPR

1963 - „Święto góralskie w Beskidach” (pieśni i tańce z różnych części Karpat – także scenariusz), tańce mołdawskie (wspólnie z T. Barem), polonez „Przez wodę koniczki” (muz. A. Poćwierz), czardasz śląski, taniec „W szczerym polu”

1964 - reminiscencja XV-lecia, scenka „Idzie Pan leśniczy”, taniec „wrona”, boškany (także scenariusz)

1965 - program na wyjazd do Francji, chodzony „Za naszą stodołą”

1967 - program okolicznościowy na 25 rocznicę Ludowego Wojska Polskiego, program z okazji 50 rocznicy Rewolucji Październikowej

1968 - scenka „Gajowy i dziewczyna” (także scenariusz)

1969 - polonez „Z mego serca”, program na Międzynarodowy Festiwal Folklorystyczny w Nicei

1970 - Widowisko „Ballada o Śląsku”, suita narodowa, program na wyjazd do NRD

1971 - tańce huculskie

1972 - program na Międzynarodowy Festiwal Zespołów Pieśni i Tańca w Zielonej Górze

1973 - program na Międzynarodowy Festiwal Folklorystyczny w Burgas (Bulgaria), scenka „Brzóska”, krakowiak

1974 - „Pod piastowską wieżą (tańce cieszyńskie)

1975 - „Tam gdzie stoi piyrszy mój” (scenka cieszyńska), „Muzycko groj ze mi” (scenka sądecka), „Hej góry, nasze góry” (scenka żywiecka), „Od kijanki, do pralki” (scenka beskidzka), program na Międzynarodowy Festiwal w Teuwie (Finlandia)

1976 - program na Międzynarodowy Festiwal „Papostratos 76” w Agrinion (Grecja), program na wyjazd do Francji i NRD, mazur górniczy

1977 - program na Międzynarodowy Festiwal Folklorystyczny w Nicei

1978 - „Od poloneza do oberka” – program na Święto Folkloru i Strojów udowych w Lucernie (Szwajcaria) oraz na Międzynarodowy Festiwal Folkloru w Barcelonie (Hiszpania), prezentowany także w Forchheim (Niemcy)

1979 - „Przy muzyce” (zabawa beskidzka) – scenka prezentowana na Festiwalu Górali Polskich w Żywcu oraz na Międzynarodowym Festiwalu Ziemi Górskich w Zakopanem

1980 - „Oczepiny” (wesele cieszyńskie), małe formy taneczne: trojak, kujawiak, czardasz, mazur, kujawiak, tańce żywieckie, tańce prowansalskie, rumba, „W księżycowym świetle”

1981 - „Beskidy” – program na Festiwal w Dijon w tournée po Francji

1982 - suita górnośląska „Kolędniczy” (reżyseria i scenariusz)

1983 - polonez, krakowiak, mazur, tańce i pieśni cieszyńskie – tournée Włochy-Francja

1984 – scenka z Beskidu Śląskiego

1985 - stary i nowy Cieszyn (program oparty na najdawniejszych zapiskach melodii cieszyńskich), krakowiak, pieśni i tańce Beskidu Śląskiego, program jubileuszowy ZPiTZC „Cieszyn w dawnym stylu” (scenariusz i reżyseria)

1986 - „Jasełka cieszyńskie” (opr. Muz. W. Rakowski)

1988 - „W Cieszynie na Rynku” – suita

1990 - program jubileuszowy na 40 lecie ZPiTZC (scenariusz i reżyseria)

1991 - Program z okazji Konstytucji 3 Maja

1993 - Widowisko na Św. Jana (scenariusz)

1995 - Program Jubileuszowy na 45 lecie ZPiTZC

Burmistrz Miasta Cieszyna

Urząd Miejski | Rynek 1, 43-400 Cieszyn | tel.: 33 4794 300 | gstaszkievicz@um.cieszyn.pl

Widowiska telewizyjne:

1959 - „Goiczek”

1961 - „U nas hań downi”

1962, 1963 - „Niedzielna biesiada”

1964 - „Noc świętojańska”, „Andrzejki”

1965 - „Śląski kulig zapustowy”

1967 - „Sałasznicy” (opera ludowa J. Sztwiertni)

Burmistrz Miasta Cieszyna

Gabriela Staszkievicz

Cieszyn